

คู่มือปฏิบัติงาน

โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาในการสร้างโอกาส เพิ่มรายได้ และความยั่งยืน “การศึกษาการประกันภัยสินค้ายางพารา”

๑. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม โดยมีสัดส่วนเกษตรกรประกอบอาชีพการผลิตสินค้าพืช ประมง และปศุสัตว์ จำนวน ๘,๐๓๗,๙๓๒ ครัวเรือน เกษตรกร ๙,๒๐๒,๖๖๔ คน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๖๖) ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรถือเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูง และส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาสภาพภูมิอากาศทางธรรมชาติเป็นหลัก ประกอบกับระบบชลประทาน มีจำกัด การรวมกลุ่มของเกษตรกรยังไม่เข้มแข็ง รวมทั้งเกษตรกรยังมีข้อจำกัดในเรื่องทักษะ ความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าเกษตร โดยใช้ฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม เทคโนโลยีการเกษตร ซึ่งในแต่ละปีเกษตรกรยังต้องพบกับความเสี่ยงทางด้านการผลิต นอกเหนือจาก ความเสี่ยงด้านราคาที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง แม้ความเสี่ยงด้านการผลิตบางส่วนสามารถ ใช้การบริหารจัดการในหลาย ๆ ด้าน อาทิ การเลือกใช้พันธุ์พืชที่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีในการจัดการ ความเสี่ยงการป้องกันความเสี่ยงด้วยตัวเกษตรกรเอง หรือการมีระบบชลประทานขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม ความเสียหายทางการผลิตที่เกิดจากภัยพิบัติธรรมชาติยังคงเป็นความเสี่ยงที่เกษตรกรมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เกษตรกรจึงมักประสบปัญหาด้านการเงินที่เกิดจากความเสียหายของแปลงเพาะปลูกการเกษตร อันเป็นผลมาจากภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย และแมลงศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาต้นทุน การเพาะปลูกที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในสภาพปัจจุบัน ภาวะโลกร้อน ทำให้ภูมิอากาศโลกมีความแปรปรวนสูง โอกาสเกิดภัยพิบัติธรรมชาติจึงเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านความถี่และระดับความรุนแรง สะท้อนจากจำนวนเกษตรกร และพื้นที่เพาะปลูกในประเทศที่ได้รับผลกระทบและได้รับความเสียหายในแต่ละปีมาโดยตลอด ซึ่งรัฐบาล ต้องใช้งบประมาณในการชดเชยเยียวยาให้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติจำนวนมาก เป็นประจำทุกปี โดยประเทศไทยถือว่าเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกยางพาราอันดับต้นๆ ของโลก และมีเกษตรกร ชาวสวนยางอยู่กว่า ๑.๖๘ ล้านครัวเรือน ทั่วประเทศ (มีจำนวนเกษตรกรมากที่สุดเป็นอันดับที่ ๒ ของประเทศ รองจากข้าว) และมีผลผลิตออกสู่ตลาดคิดเป็นมูลค่ากว่า ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาทในแต่ละปี โดยปี ๒๕๖๖ มีเนื้อที่กรี๊ดได้ ๒๒.๐๘๒ ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว ๕๒,๘๓๐ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๒๔ ผลผลิต ๔.๗๐๗ ล้านตัน ลดลงจากปีที่แล้ว ๗๘,๕๑๕ ตัน หรือร้อยละ ๑.๖๔ ผลผลิตต่อเนื้อที่กรี๊ดได้ ๒๑๓ กิโลกรัม ต่อไร่ ลดลงจากปีที่แล้ว ๔ กิโลกรัมต่อไร่ หรือร้อยละ ๑.๘๔ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๖๖) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ภัยธรรมชาติที่มาจากสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่แน่นอน ประกอบกับราคายางธรรมชาติในตลาดโลกมีความผันผวน และต้องเผชิญการแข่งขันจากประเทศเพื่อนบ้าน (CLMV) ที่เริ่มมีผลผลิตยางพาราและสามารถขยายส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมาตรการกีดกัน การค้าระหว่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษี (NTBs) ที่มีแนวโน้มเข้มงวดมากขึ้น ทั้งนี้ การประกันภัยการเกษตร ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงจากการสูญเสียรายได้ ในกรณีที่เกิดผลผลิตเสียหายจากเหตุภัยพิบัติต่าง ๆ ได้ เช่น ภัยแล้ง ภัยฝนทิ้งช่วง อุทกภัย และโรคระบาด ซึ่งนโยบายของรัฐต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการประกันภัยสินค้าเกษตรให้ครอบคลุมสินค้าเกษตร สำคัญทั่วประเทศ ซึ่งการดำเนินโครงการประกันภัยการเกษตรตามนโยบายของรัฐในช่วงที่ผ่านมา ยังมีปัญหา อุปสรรคหลายประการ เช่น กลไกการประกาศเขตภัยพิบัติและความเสียหายรายแปลงที่มีความล่าช้า อีกทั้งไม่ครอบคลุมเกษตรกรที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับการชดเชยความเสียหาย จากภัยพิบัติทางธรรมชาติจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจทำประกันภัยของเกษตรกร

จากประเด็นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๔ เป็นหน่วยงานส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค มีพื้นที่รับผิดชอบประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด มีภารกิจสำคัญในการเสนอแนะนโยบาย และจัดทำแนวทาง มาตรการทางการเกษตร รวมทั้งจัดทำและบริการข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร ทั้งในระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำโครงการศึกษาการประกันภัยสินค้ายางพารา จะทำให้ได้ข้อมูลไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แนวทางและมาตรการด้านการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการประกันภัยสินค้ายางพาราต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบและความต้องการ และเสนอแนวทางการประกันภัยสินค้ายางพารา

๓. ขอบเขตของการศึกษา

๓.๑ ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๔ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ใช้บริการทางการเกษตร และผู้ให้บริการทางการเกษตร

๔. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ (ตุลาคม ๒๕๖๗ - กันยายน ๒๕๖๘)

๕. แผนการปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	๒๕๖๗			๒๕๖๘									
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
๑. การสำรวจและการวิเคราะห์ข้อมูล	←-----→												
๒. จัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus group)										←-----→			
๓. ค่าจ้างเหมาบุคลากรช่วยปฏิบัติงาน						←-----→							
๔. ค่าการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่	←-----→												
๕. การบริหารจัดการโครงการ (ค่าวัสดุ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าถ่ายเอกสาร ค่าไอที ทำเล่มเอกสาร ฯลฯ)	←-----→												
๖. การเข้าร่วมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลงาน ร่วมกับ สศท. ๑-๑๒												←-----→	

หมายเหตุ : ช่วงระยะเวลาดำเนินการอาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

๖. งบประมาณ รวมทั้งสิ้น ๓๑๐,๐๐๐ บาท (สามแสนหนึ่งหมื่นบาทถ้วน)

การดำเนินงาน/ขั้นตอน	เป้าหมาย	งบประมาณ (บาท)
๑. สํารวจข้อมูลทางกายภาพ/ทางเศรษฐกิจ	๔ จังหวัด	๑๔๒,๐๘๐
๑.๑ ค่าเบี้ยเลี้ยง ๖ คน x ๒๔๐ บาท x ๓๒ วัน		๔๖,๐๘๐
๑.๒ ค่าที่พัก ๖ คน x ๔๐๐ บาท x ๒๔ คืน		๕๗,๖๐๐
๑.๓ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น (๖๐๐*๓๒*๒ สายสำรวจ)		๓๘,๔๐๐
๒. ค่าจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus group)		๔๐,๐๐๐
๓. ค่าจ้างเหมาบุคคลช่วยปฏิบัติงาน		๓๖,๐๐๐
๔. ค่าการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่		๓๐,๐๐๐
๕. ค่าการบริหารจัดการโครงการ (ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ ค่าถ่ายเอกสาร ค่าจัดทำเล่ม ค่าโอที และอื่นๆ ฯลฯ)		๔๑,๙๒๐
๖. ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมสัมมนานำเสนอผลงาน ร่วมกับ สศท.๑-๑๒		๒๐,๐๐๐
รวม		๓๑๐,๐๐๐

หมายเหตุ : งบประมาณสามารถถัวจ่ายได้ทุกรายการ

๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๗.๑ เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มีข้อมูลไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการทำประกันภัยสินค้าเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงได้ที่ลดลงจากที่ผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติทางการเกษตร เช่นการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับชนิดภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายมากต่อผลผลิตยางพาราของเกษตรกร (ไฟไหม้ น้ำท่วม ลมพายุ โรคแมลง) หรือระยะเวลาใดของการปลูกยางพารา ที่จะทำให้ผลผลิตยางพาราเกิดความเสียหายหรือความเสี่ยงสูง มากน้อย ต่างกัน อย่างไร ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ และรู้จักเปรียบเทียบข้อมูลว่า หากเกิดความเสียหายแก่สวนยางพารา ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด เกษตรกรจะได้รับเงินคุ้มครองจากรัฐ ผ่านบริษัทประกันภัย ซึ่งเมื่อเทียบกับค่าเบี้ยประกันที่เกษตรกรจ่ายไป จะคุ้มค่ามากกว่า ที่เกษตรกรจ่ายค่าเบี้ยประกันภัย

๗.๒ หน่วยงานภาครัฐ ทั้งในและนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แนวทางหรือมาตรการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และจูงใจให้เกษตรกรทำประกันภัยสินค้ายางพารา เป็นการบรรเทาความเสียหาย หรือเป็นหลักประกันในการทำกรเกษตรระยะยาวในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทางการเกษตร และยังเป็น การช่วยรัฐประหยัดงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรอีกด้วย เช่น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกยางพารา นำไปใช้ในการจัดทำโครงการประกันภัยยางพารา โดยเฉพาะค่าเบี้ยประกัน และระยะเวลาการจ่ายค่าเบี้ยประกันตามที่เกษตรกร พร้อมจ่ายด้วยความสมัครใจ เมื่อเทียบกับผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับ หากสวนยางพาราเกิดความเสียหาย เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ลมพายุ โรคแมลง โดยจะมีบริษัทประกันภัยมารับความเสี่ยงแทนภาครัฐ

๘. หน่วยงานผู้รับผิดชอบ

ส่วนแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๔ ขอนแก่น

๙. ผู้รับผิดชอบหลัก

นางสุนันท์ สายหยุด ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

๑๐. สรุปภาพรวมการจัดทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาในการสร้างโอกาส เพิ่มรายได้ และความยั่งยืนการเกษตร กิจกรรมการศึกษาการประกันภัยสินค้าทางการเกษตร

บทคัดย่อ และบทสรุปผู้บริหาร	ผู้รับผิดชอบ สศท.๓
คำนำ สารบัญ	ผู้รับผิดชอบ สศท.๑
บทที่ ๑ ความสำคัญของการศึกษา	ผู้รับผิดชอบ สศท.๓ สศท.๘ และ สศท.๑๑
บทที่ ๒ การตรวจเอกสาร	ผู้รับผิดชอบ สศท.๓ สศท.๘ และ สศท.๑๑
บทที่ ๓ ข้อมูลทั่วไป	ผู้รับผิดชอบ สศท.๕ และ สศท.๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	ผู้รับผิดชอบ สศท.๓ สศท.๑๐ และ สศท.๙
บทที่ ๕ บทสรุป	ผู้รับผิดชอบ สศท.๒ และ สศท.๖
บรรณานุกรม	ผู้รับผิดชอบ สศท.๓ และ สศท.๑๒
ภาคผนวก	ผู้รับผิดชอบ สศท.๔